

LÁSZLÓ
KRASZNAHORKAI

Zsömle s-a dus

Traducere din limba maghiară de
Ildikó Gábor-Foarță

PARTEA I

Nu mai pun pe foc.

Privea flăcările din sobă, le-a tot privit până s-au stins de tot, și a spus nu, în niciun caz, nu, până aici, nu există mai departe, pentru că n-are rost, ce până azi a fost fierbinte acum e rece, ce până azi mai devenea din când în când incandescent acum e complet stins, pe mine viața n-o să mă mai afecteze și nici nu mă mai interesează, nu mișcă, a spus, se oprește, precum inima în ultima clipă, păi ce dracu' mai caută el aici, să vină odată sfârșitul, nu-i pasă, a văzut destule, s-a luptat destul și destul a lucrat sângele în el, și limfa și mușchii și nervii, să-l găsească Tatăl Ceresc aici, în acest loc, oricât l-ar încuraja ceilalți, el tot nu, hai, Maiestate, de v-ați plimba puțin, locuiți în vârful de munte, în punctul cel mai înalt al pădurii, terasa din spate dă spre o vale adâncă,

nicicând n-a creat mama natură ceva mai dumnezeiesc, cel puțin o plimbărică pe zi în frumusețea asta calmă, măcar o oră, pădure, tufișuri, păsărele, pe deasupra aerul curat, și sănătatea vă e salvată și mai rămâneți printre noi mulți-mulți ani, spre marea noastră bucurie și respect și uimire și admirație, bineînțeles nu cu aceste cuvinte, ci în felul lor, mai împiedicat și mai stângaci, ei sunt fiii unui popor simplu, dar cu înclinație spre bine, așa că trebuie să le aprecieze eforturile, bucuria, respectul, uimirea și admirația, întrucât, după cum reieșise, îl caută de zeci de ani, au răscolit bibliotecile și anticariatele, au căutat, au vânat, au scormonit prin arbori genealogici și blazoane, și până la urmă l-au găsit, căci știau că trebuie să existe, știau că el trăiește pe undeva, astfel că într-o bună zi i-au bătut la poartă, mai bine zis au tras de clopoțelul de la ghereta acarului, anunțând că ei sunt, care ei, a strigat el prin crăpătura ușii, însă n-a primit răspuns, numai foșnete și fâșâieli, a întrebat deci încă o dată, cine-i acolo, păi, ei, s-au uitat la el impresionati când a ieșit și le-a deschis poarta, până și Zsömle, bătrânul câine, și-a ridicat capul, deși în ultima vreme nu prea îi mai stătea în obicei, așa că nici el nu voia să fie nepoliticos, firește că s-a dus și le-a deschis, și pentru că un timp vizitatorii nu s-au clintit din fața porții, doar se uitau la el, de parcă nu le-ar fi venit să-și creadă ochilor, iar din talmeș-balmeșul de cuvinte se înțelegea doar că ei ar vrea să-i dea binețe, de aia au venit, păi dacă au venit, le-a făcut semn să intre, atunci să intre, și ei au mărșăluit în urma lui, în șir indian, intrând în casă, dar de așezat n-au vrut să se așeze nici în ruptul capului, noi nu ne așezăm în prezența Voastră, pentru că am căutat și am scormonit și am vânat și v-am găsit, iar de acum înainte noi Vă Vom servi, numai că lui nu-i trecea prin minte nimic

prin care ei să-l fi putut servi, pe deasupra trebuia să fugă la plită, care de mult nu-i mai servea la nimic, în afară de suport pentru reșou, deci s-a repezit la plită, căci tocmai începuse să-și gătească tăiței cu cartofi și se temea să nu se ardă, așa că a mestecat energic în oală, lovind apoi lingura de lemn de marginea ei pentru a desprinde tăiței lipiți de ea, a rotit butonul reșoului la doi, turnând peste tăiței puțină apă din cana de tablă înflorată și, pentru că vizitatorii tot nu-și declaraseră încă intențiile, a încercat să iasă din încurcătură, căci bănuia, după tonul solemn al vocilor, că aflaseră cum că tocmai primise sabia Ordinului Sfântul Gheorghe, fusese ales cu mult timp în urmă, dar primise sabia abia acum, urmând ca în viitor el să-i inițieze pe noii cavaleri, o să le-o arate dacă vor, vreți cafea?, le-a aruncat peste umăr înainte de a continua, tocmai am fiert-o, pot să vă torn?, la care au început protestele politicoase, vai, ei nu de aia au venit, ei nu vor să-l obosească, ei pentru altceva au venit, însă până la urmă au acceptat cafeaua, bineînțeles că nu era suficientă, așa că în timp ce primii patru își sorbeau pe-ndelete cafelele, el a mai pus pe plită, alături de oala cu tăiței, de-o nouă porție în cafetiera de aluminiu de patru persoane, căci pe asta o folosesc, a spus, asta încă nu m-a dezamăgit, iar cei șapte sau câți or fi fost doar stăteau temători tot repetând că ei au parcurs, la figurat, cale lungă pentru a-l vedea și el să ignore faptul că ei nu prea sunt în stare să-și spună propriile povești și că-și găsesc cu greu cuvintele, mai bine să le spună ce pot face pentru el în prezent, însă în prezent nu era nimic de făcut pentru el, nici în continuare nu-i venea nimic în minte și nici nu înțelegea prea bine la ce se gândeau ei, nu era sigur de cât și ce știa ei, cu toate că de bănuț bineînțeles că bănuia, deși părea foarte improbabil

ca tocmai astfel de oameni simpli, da, simpli, simpli, totuși, căci când i-a întrebat care cu ce se ocupă, unul s-a declarat electrician cu normă întreagă, altul era un muzicant ambulant care cânta la chitară, al treilea, detaliier de mașini, al patrulea era un așa-numit crescător de armăsari, „salvator de rase strămoșești“, apoi mai erau un polițist, un contabil consultant și un sergent pensionar, iar în cele din urmă a reieșit că printre ei se afla și un fost profesor de liceu, căruia ceilalți îi ziceau Profesorul și care nu protesta împotriva acestui apelativ, doar că atunci când se pronunța „domnule profesor“, clătina ușor din cap, o dată spre stânga, o dată spre dreapta, apoi încă o dată, în aceeași ordine, apoi își dregea glasul, își aranja ochelarii pe nas, iar în continuare, dacă se vorbea, atunci mai mult el, el a spus în mod repetat că nu de aia au tras de clopoțelul de afară și l-au întrerupt din treburile sale importante?, însă formulând așa-zicând cu umor, *noi nu, nu plecăm de-aici* până nu începem să facem ceva, oricât de ne semnificativ ar fi acel ceva, pentru Dumnezeu noastră, accentua puternic cuvântul „facem“, în timp ce grijuliu, pentru a evita clinchetul, a așezat alături de celelalte ceașca goală de cafea pe masa de bucătărie acoperită cu hârtie brună de ambalaj, cel puțin, a continuat pe un ton rugător, vreo treșoară utilă, oricât de mică, nu s-ar găsi?, pe care s-o putem face?, pentru că ei vor să i se recomande nu prin vorbe, ci prin fapte, așa hotărâseră, iar dacă el le-ar permite, ei vor face, iar conștiința lor va fi împăcată, astfel că până seara au curățat toate cele patru colțuri ale gospodăriei, întrucât le spusese că dacă le-ar fi recunoscător pentru ceva, atunci pentru cele patru colțuri de afară, căci acele patru colțuri îl deranjează foarte mult, având în vedere că de ani de zile sunt atât de vrașițe, atât de neglijate, căci degeaba era

gospodăria în mare parte, după cum se exprimase, în regulă, grație unor săteni, iarba cosită din când în când, grădina de legume din când în când udată, pomii fructiferi din când în când altoiți, însă cu sătenii ăștia are și el problemele lui, nu-i invitase niciodată să facă treaba asta, să curețe colțurile adică, iar s-o facă singur nu se putea gândi, n-a avut timp, i-a mințit, supărându-se de-ndată pe el însuși, rușinat că fusese nevoit să mintă, a și roșit că invocase drept scuză faptul că e ocupat, cu toate că lipsa forței sale fizice trebuia s-o invoce, lipsă care îl împiedicase până și să ia în considerare ideea că într-adevăr ar trebui să facă odată ceva cu acele patru colțuri, ceea ce cu atât mai puțin ar fi vrut să recunoască, totuși nu voia să pară slab în ochii lor, ai acestor străini, poate odată, altădată, o să le spună, căci în relațiile umane mai superficiale el considera slăbiciunea fizică un defect de caracter sau, mai degrabă, o recunoaștere a acestuia și, comparativ cu acest fapt jignitor, era mai bine să dea vina pe multiplele sale îndatoriri, după cum se exprimase, din care cauză au rămas buruienile, pe care acești șapte sau câți or fi fost oameni, până seara, le-au făcut dispărute ca pe nimica, încât n-avea idee nici unde dispăruse tot ce au smuls ei din pământ, nici cum să le mulțumească, poate dacă i-ar invita acum și la o ceașcă de ceai sau la un păhărel de vin, după ce vor fi terminat, numai că, la fel ca buruienile din cele patru colțuri, și aceștia au dispărut de pe proprietate, de parcă s-ar fi evaporat, după lăsarea seriei nu se mai auzea decât hurelul unor automobile îndepărtându-se, avea timp până a doua zi să regândească toate astea, întrebarea fiind dacă vrea el într-adevăr să fie descoperit, să se afle cine e el de fapt, nu, nu voia, însă din moment ce acest lucru deja se întâmplase, va trebui să se folosească de asta, deocamdată o

să-i ia cu binișorul, a hotărât, numai că frazele zise cu binișorul cu care i-a salutat data următoare au fost atât de subtile, încât ei n-au înțeles ce voia să spună, adică să nu mai vină, ba mai mult, erau vizibil fascinați să-l audă vorbind atât de clar, de parcă le-ar fi vorbit pe limba lor, nu se așteptau, de aceea au fost și mai puțin dispuși să se așeze în bucătărie, acceptând cafeaua abia după multe scuze, nici de data asta nu i-a putut servi cu altceva, ori cafea, ori ceai, ori poate un strop de vin, atunci poate cafea, au spus, apoi din cauza picioarelor și a vechilor sale probleme de echilibru el s-a așezat, în toiul sorbiturilor zgomotoase nimeni n-a scos o vorbă, fix ca prima dată, patru își beau cafeaua în tăcere, iar unul dintre cei care așteptau, sergentul care se oferise voluntar — după cum precizase — era ocupat cu reumplerea cafetierei, deci era liniște, mai bine zis ar fi fost din nou liniște, numai că asta, se înțelege de la sine, îl incomoda, așa că s-a ridicat iute de pe scaun, în ciuda picioarelor sale șubrede și a vechilor tulburări de echilibru rămăsese agil în mișcări, de aceea sătenii ăia pervertiți îi ziceau Agilă, deci s-a sculat brusc, a intrat în cameră, de sus, de pe dulapul de haine a luat sabia și a adus-o afară, făcându-le semn să adune ceștile, apoi a așezat sabia pe masă, scoțând-o din stofa de lână vopsită în roșu-alb-verde în care fusese înfășurată și, urmărind cu degetul literele frumos îmbârligate, le-a arătat înscrisul de pe lamă, ORDINUL INTERNAȚIONAL SFÂNTUL GHEORGHE, și șapte, sau câte or fi fost, capete s-au aplecat asupra fiecărei litere, iar deviza lor este aici, a întors sabia, ia te uită, scrie, și-a trecut degetul peste literele gravate, IVISHFS este o prescurtare, e deviza lor, a spus în șoaptă, apoi le-a explicat că de fapt regina Angliei i-o trimisese, fiindu-i înmănată de Ordinul Cavalerilor după ce reușise să afle,

anturajul reginei Angliei adică, modalitatea ca sabia să ajungă la adresa lui, ceea ce dumneavoastră, nu-i așa, le-a făcut complice cu ochiul, deja ați reușit să aflați cumva, că Egerlovászi, str. Mihály Táncsics nr. 23/d, în ceea ce privește adresa totul fusese clar încă de la bun început, știau unde stă, apoi au considerat potrivit ca Ordinul Cavalerilor să-i înmâneze sabia, și astfel a ajuns la el, gata cafeaua?, s-a întors către sergentul pensionar, cafeaua-i gata, a raportat acesta, așa că și-au băut-o și ceilalți trei, dacă atâția erau, și exact la fel s-a întâmplat și a treia oară, cu deosebirea că de această dată erau mult mai mulți, abia încăpeau, de fapt nu încăpeau defel în bucătăria minusculă, unii stăteau în antreu, de acolo îl ascultau, holbându-se la el cu răsufierea tăiată, numai că el nu prea zicea nimic, iarși disconfortul dat de găsierea unui subiect, își sorbeau cafelele, cei care apucaseră, apoi cu mare grijă, cu mâinile ușor tremurânde, le așezau pe masa de bucătărie, atunci i-a întrebat dacă i-ar interesa scrisoarea pe care i-o trimisese Jimi Karter, când acesta, ascultând de glasul inimii sale nobile, în sfârșit înapoiaze Ungariei coroana și, da, erau curioși, Jimi Karter, au șoptit întorcându-se cu fața către antreu, scrisoarea lui, da, scrisoarea, iacăt-o, a ieșit din cameră cu o mapă gri în mână, în ea se află totul, a așezat mapa pe masă, a deschis-o, căutând scrisoarea cu pricina, asta-i numai o copie xerox, le-a explicat, am și originalul, numai că l-am ascuns, na, ia uitați-vă, iar norocoșii din apropiere puteau să se aplece și să se uite la scrisoare, mai bine zis numai plicul scrisorii pe care, în josul timbrului, se iscălise Jimi Karter, bineînțeles cu ortografia lor, cu J și C, a adăugat și în vocea lui se putea citi mirarea, că ia te uită, în ce mod ciudat folosesc americanii ăștia literele, și tocmai ar fi urmat ceilalți la rând să se

uite la scrisoare, însă el a închis mapa, spunându-le: în regulă, și-a dat seama că n-avea rost să mai facă pe secretosul, așa că ar fi mai bine să lămurească lucrurile, da, așa e, s-a ascuns și a trăit la Szeged, având în vedere că toată familia lui provenea de acolo, dar după aceea au locuit peste tot, până și în America, la Detroit, la sfârșitul secolului al XIX-lea, ca în cele din urmă el, ultimul moștenitor de drept, să se stabilească aici împreună cu nevasta, știți, la Egerlovászi, strada Mihály Táncsics 23/d, însă auditoriul nu știa ce să facă cu această informație, pe deasupra oferită a doua oară, căci nu se aflau la Egerlovászi, însă deocamdată nimeni n-a întrebat nimic, au acceptat această egerlovásziadă, sperând că o să înțeleagă mai târziu, în orice caz, a continuat, aștia, a făcut o grimasă de dezgust în direcția satului, habar n-au cine locuiește la ei în sat, ceea ce e foarte bine, iar când îi zic Agilă, el nu le face observație, la ce bun, n-au decât să-i zică cum vor, pe deasupra nici nu mai e agil, pe vremuri, da, o moștenise de la taică-su, ăla a fost un adevărat Agilă, nu stătea locului o clipă, mereu pe fugă, pentru nimic în lume nu s-ar fi așezat să se odihnească, nu, fugea încolo și-ncoace, se agita, muncea pe brânci, deci o chestiune de sânge, de acolo o are, numai că anii au trecut și peste el, au trecut, a ridicat capul, așteptând mândru privirile neîncrezătoare, a trecut de nouăzeci, vă vine să credeți?, nu, ceee?, nuuu!, a sosit pe loc, în cor, răspunsul neîncrezător, pentru ca apoi să se stingă într-un ungher din capătul antreului, ba da, în 6 ianuarie anul acesta a împlinit nouăzeci și doi, nu zice că-i chiar vaișamardecurumeu, dar, după cum se vede, se ține bine, nevastă-mea e a douăsprezecea, sau cum, da, sunt doisprezece ani de când a plecat sărăcuța de ea, nici ea nu știa, pentru că nici ei nu i-a spus, deși slavă Domnului a fost o

căsnicie lungă, s-au avut bine, Ilona, suflet blând și scumpă la vorbă, trăia numai pentru el, făcea totul în casă și în jurul casei, în timp ce el a muncit până la pensionare, pentru că viața asta ascunsă pe care a dus-o presupunea să aibă și o meserie, el niciodată n-a disprețuit munca, îi respecta pe cei care munceau și se descurcau în ciuda originii lor nobile, mai precis tocmai de aceea, pentru că, știți dumneavoastră, atitudinea unui nobil adevărat nu este așa cum și-o imaginează omul de rând, adică leneveală și străngeri de mână și dans și jecmăneală și altele din astea, ci să ne găsim locul în lume orice ne-ar aduce soarta, vai, ce frumos spus, Maies-tate, a exclamat în stânga lui electricianul cu normă întregă, la care el, datorită intonației și dialectului savuros, a revenit numaidecât cu picioarele pe pământ, adică aici, sus pe munte, în realitate, în bucătăria lui minusculă, înconjurat de oameni despre care nici acum, la a treia întâlnire, nu prea știa ce vor de fapt de la el, i-a și întrebat, de data asta mult mai ferm, păi, ar fi vorba, și-a fixat profesorul de istorie de gimnaziu privirea pe talpa piciorului său dinspre masă, în punctul în care se sprijinea pe podea, că noi am dori, acum, când în sfârșit v-am găsit și toate profețiile s-au adevărit, noi am vrea, dar să n-o tot dau pe lângă gard, că n-am obiceiul s-o dau pe după gard, deci și prin urmare noi am vrea să reinstaurăm monarhia, pentru că după părerea noastră monarhia n-a dispărut, continuitate juridică mai există și azi, dumneavoastră sunteți dovada vie, întrucât, aici trebuia să intervină, a intervenit el, povestind că în 1945 a hotărât să nu se ocupe de politică, ceea ce a și făcut până-n zilele noastre, aciuându-se aici, în căsuța asta împreună cu Ilona care nu bănuia nimic, sărăcuța de ea, nu-i așa, a plecat acum doisprezece ani, însă continuă să fie prezentă în spirit, deci

fără politică, dar nici noi nu ne gândim la politică, Maiestate, s-a speriat vizibil profesorul de istorie de gimnaziu, pentru noi regalitatea nu înseamnă politică, iar dumneavoastră, regele, nu sunteți o parte a politicii, ci conform Doctrinei Sfintei Coroane dumneavoastră sunteți Custodele, Purtătorul, el nu neagă, a spus, ba mai mult, Miklós Horthy și încă câțiva, o să vă povestesc altă dată, știau totul, însă habar n-are de unde știu ei, căci până acum nimeni n-avusese habar, au trecut vremurile alea, acum întreaga lume, inclusiv Sfânta Noastră Patrie, e ocupată cu venirea sfârșitului lumii la finele acestui an, după cum am citit în știrile de presă, și cu șansele nemernicului ăluia de președinte negru, el nu face politică, odată, dintr-un motiv imposibil de menționat aici și acum, a hotărât că, urmând tradiția familiei, va trăi discret, lipsit de rang, ceea ce a și făcut, s-a calificat ca electrician și mecanic de utilaje agricole, devenind astfel, ca meseriaș, util Sfintei Patrii Maghiare, mereu acolo unde tocmai era nevoie, însă fără politică, să fie clar, îi promisese asta lui Horthy, nu în '45, ci încă în '44, și până acum s-a ținut de promisiune, precum o va face și de-acum încolo, noi, a arătat în jur profesorul de gimnaziu, nu vrem să vă convingem de nimic sau, Doamne ferește, să vă forțăm, noi știm ce-i respectul, pentru că și ei gândesc la fel, politica e o treabă viermănoasă, putredă, leproasă, departe de ea sunt și ei, *tocmai de aceea* au căutat, au vânat și au scormonit ca să-l găsească, iar acum se află aici, să-i creadă pe cuvânt că este un motiv de bucurie până și simplul fapt că l-au găsit, iar în ceea ce privește regalitatea... na, o să rezolve ei dacă n-are nimic împotriva, vocea era rugătoare, iar murmurul sonor drept întărire, convingător, cei pe care-i vede aici, a ridicat privirea de pe piciorul mesei profesorul, arătând către ceilalți,

caută numai puritatea, doresc numai redobândirea moralității, ar miza pe asta chiar și cu prețul vieții lor, bine, în regulă, l-a întrerupt, întrebându-i dacă nu le e sete, că are el un vinișor, astfel vrând să-și exprime recunoștința pentru faptul că deunăzi îi curățaseră colțurile gospodăriei, ah, un fleac, au mormăit oamenii, o nimica toată, Maiestate, la care el: hai să stabilim ceva, dacă au și planuri pe termen lung și această vizită a lor nu este ultima, în primul rând niciodată să nu-i mai spună așa, să rămânem înțeleși, s-a uitat la profesor, dar adresându-se tuturor și ridicând vocea, că el este

Józsi baci

și atât, să țină minte, că e necesar, Józsi baci, da, am priceput și ne ținem de asta, a dat din cap electricianul, dar atunci lăsați-ne să vă aducem lemne, căci am observat că nici la prima vizită n-ați pus pe foc, nici la a doua și nici acum, deși suntem în martie și nopțile sunt răcoroase, nici vorbă, a intervenit el, începând să le explice că el nu pune pe foc, nici acum, nici mai târziu, știți, de un timp asta e un fel de laitmotiv pentru mine, a continuat cu elan, apoi a repetat că nu, și nu din neglijență sau ca să fac economii, despre altceva este vorba, întrucât atunci când el spune că nu va mai pune deloc pe foc, atunci, aici a făcut o mică pauză, începând să se uite și el la piciorul mesei, ca să-și dea seama ce-o fi găsit profesorul atât de interesant de văzut acolo, atunci a hotărât că nu va mai pune *deloc* pe foc, a se înțelege că niciodată, și nu numai dincolo, în teracotă sau aici, în plită, deci nu, în niciun caz, nu, adică de-acum încolo nu va mai participa la viață, afirmație bineînțeles primită cu proteste vehemente, însă, a ridicat arătătorul,

și-ar dori să fie bine înțeles, pentru că este vorba de faptul că e obosit de viață, acum, că s-au întâlnit și pentru a treia oară, consideră că poate să li se adreseze confidențial, de aceea mărturisește că și cel mai mic efort îl obosește fizic și consideră asta un semn cum că se apropie sfârșitul, gata, atâta i-a fost, nouăzeci și unu de ani ajung pentru o viață de om, nu-i așa?, a văzut atâtea, a trăit atâtea, trebuia să îndure atâtea, și chiar a îndurat, cu demnitate, după cum i-au cerut familia, poruncile religioase și Patria iubită, însă a fost destul, gătește în fiecare zi, mănâncă, spală vasele, se pune-n pat, se scoală la timp, dar numai pentru ca toate să meargă așa cum trebuie, dar ia spuneți-mi, s-a uitat în jur, ocupațiile unora dintre dumneavoastră le știu deja, însă numele dumneavoastră, rușine să-mi fie, n-am putut să le rețin din prima, la care oamenii au răsuflat ușurați că gazda lor schimbase subiectul și au început să înșire, făcând o reverență stângace spre masa de bucătărie, eu sunt Ferenc Jorcsik, iar eu László Pesti, iar eu Péter Pakusza, iar eu Lajos Nagy, respectele mele, apoi au urmat Bendegúz Vékony, Rudolf Dudás, Zoltán Sors-Bíró, Zoltán Krisztóffy și József Molnár Véres, urmați de Alfonz Szabó, Örs Csizsér, József Petrás, László Krasznahorkai, apoi Endre János Budafalvi Domokos, Dániel Szávoszd-Uvas, Rudolf Uhel, Alajos Lehár, Béla Tyirityán, Rudolf Sigray și Hugó Payr, de aici încolo nu le-a mai putut auzi bine, nici n-a mai încercat să le rețină, știa că oricum nu va putea lega numele de o anume persoană, cu toate că mai erau și alții, la urmă doar îi strigau din antreu numele organizațiilor din care făceau parte, Garda Maghiară, Biserica Protomaghiară, Partidul Popular Mondial, Sânge și Onoare, kuruc.info, Nufacerăumaghiarului, Cevafi Cristi, Liga pentru Regatul Ungariei, Săgețile